

БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРДА АКМЕОЛОГИК ПОЗИЦИЯНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ НАЗАРИЙ ВА АМАЛИЙ АСОСЛАРИ

Shamsiddinova Shavkatoy Muxitdin qizi

University of Business and Science nodavlat oliy ta'lim muassasasi

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 1 kurs talabasi

Ilmiy rahbar: Bobayeva Ziyodaxon Maxamadjon qizi

University of Business and Science nodavlat oliy ta'lim muassasasi

Pedagogika va psixologiya kafedrası o'qituvchisi

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.10389535>

Аннотация. Ушбу мақолада олий таълим муассасаларида бўлажак ўқитувчиларни акмеологик позитцияларини шакллантиришнинг назарий ва амалий асослари ва уларни ўқув жараёнидаги фаоллигини ошириш, ўз танлаган касбига нисбатан кучли ундовчи мотивлар ҳосил бўлиши хусусида сўз юритилган.

Калит сўзлар: интеллект, ўқитувчи, акмеология, позитция, баркамоллик чўққиси, мотив, интеллектуал салоҳият.

Бугунги кунда мамлакатимизни янгилаш ва модернизатция қилиш, уни инноватсион ёндашув асосида ривожлантиришни, ўз олдимизга қўйган кўп қиррали ва мураккаб вазифаларни амалга ошириш мақсадида биз замонавий ва ўзгача фикрлайдиган, ҳар қандай вазиятда ҳам масъулиятни ўз зиммасига олишга қодир бўлган, ғайратли шижоатли, юксак интеллектуал салоҳиятини, ватанпарвар ёш кадрларга давлат ва жамият бошқарувида муҳим вазифани ишониб топширмоқдамиз[1].

Ўзбекистон Республикаси Президенти Мирзиёев Шавкат Миромоновичнинг 2020- йил 24-январдаги Олий Мажлисга Мурожаатномаларида таълим тизими соҳасини тубдан ислоҳ қилиш, педагогик маҳорат ва малака даражасига эга бўлган, ўз ишида аниқ натижаларга эришган ўқитувчиларга юқори маош тўлаш тизимини жорий этиш, мутлоқо янги профессионал таълим тизимини йўлга қўйилиши, ҳақида сўз юритилди. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2019-йил 31-декабрдаги №1059-сон қарори: Узлуксиз маънавий тарбия концепциясида Ўрта махсус касб-хунар ва олий таълим муассасаларида ўқувчи-ёшларни маънавий ахлоқий тамойиллар асосида тарбиялаш, фаъл фуқаролик позитциясини кучайтириш, келажакка ишонч ва мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотларга дахлдорлик туйғусини кучайтириш ва бошқа кўпгина масаларни ҳал этиб борилиши белгилаб қўйилган. Қонунчилик палатаси томонидан 2020 йил 19 майда қабул қилинган (янги таҳриридаги) Ўзбекистон Республикаси Таълим Тўғрисидаги Қонуннинг 5 боб 44-моддаси Педагогик фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқи бўлиб, унга кўра: Тегишли маълумоти, касбий тайёргарлиги бўлган ва маънавий-ахлоқий фазилатларга эга шахслар педагогик фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқига эга эканлиги белгилаб қўйилган. Барчамизга маълумки олий таълим муассасаларининг бош мақсади-билимли, маънавий етук, интеллектуал салоҳияти, рақобатбардош, ташаббускор, ўз шахсий позитциясига эга кадрларни тайёрлашдан иборатдир. Зеро жамиятимизнинг тараққий этиши, юксалиши ўсиб келаётган ёш авлод вакиллариининг салоҳияти ва иқтидорига боғлиқдир. Педагогик ўқув юртларида акмеологик ёндашув асносида бўлажак педагогларни тайёрлаш, уларнинг креативлик қобилиятларини ривожлантириб, ўқув фаолияти жараёнида касбга бўлган қизиқишини орттириб

бориш асосида касбий компетенцияларини шакллантириш бугунги куннинг энг долзарб муаммоларидан биридир. Олий таълим муассасаларида илмий салоҳиятни янада ошириб, илмий ва илмий педагог кадрлар тайёрлаш кўламини кенгайтиришни - энг муҳим масалалардан биридир.

Мавзунинг мақсади шундаки олий таълим муассасаларида бўлажак ўқитувчиларда акмеологик позицияни шаклланишига таъсир этувчи омилларини ўрганиш ва таҳлил қилиш.

Тадқиқот материаллари ва методологияси. Бўлажак ўқитувчида педагогик касбига ва болаларга ҳурмат, муҳаббат ҳиссини тарбиялаш, уларни севиш туйғусини ўстириш педагогика ўқув юртларининг муҳим вазифасидир. Педагогик ўқув юртлари бу соҳада кенг имкониятларга ҳам эга [2].

Бўлажак ўқитувчиларни акмеологик позитцияларини шакллантириш албатта педагог ходимлардан катта маҳорат ва тажрибани талаб қилади. Акмеология-(грекча акте-чўққи, такомил, ниманидир юқори босқичи, гуллаган давр маъноларини англатади) илму - фаннинг шундай янги тармоғи, у инсонни ўз тараққиёти динамикасида, такомилли ҳамда ҳаёт-фаолиятининг турли босқичларида ўзидаги энг кучли қобилиятларнинг намоён қилишнинг комплекс масалаларини ўрганади [3]. Позитция-(лотинча positio ҳолат, вазият)-бирор бир масала юзасидан билдирилган фикр, нуқтаи назар; далил, воқеа, ҳодисанинг муайян баҳоси; шу баҳога мувофиқ амалга оширилган ҳатти-ҳаракат.

Тадқиқот натижаларига кўра Олий таълим муассасаларида янги таълим стандартлари доирасида бўлажак ўқитувчиларни тайёрлаш бугунги кунда ҳар-бир профессор-ўқитувчидан талабанинг иқтидори, ва ижодий салоҳиятини тўла намоён этиш ва тараққиётини таъминловчи ҳар бир омилнинг ўрнини кўрсата билишни тақазо этади. Бу янгича таълимдаги инноватсион ғоя. Касбий тайёргарлик махсус назарий билим, амалий кўникма ва малакалар, шунингдек, маънавий-ахлоқий сифатларни ўзлаштириш асосида шахснинг касбий фаолиятни олиб боришга нисбатан физиологик, психологик ва жисмоний тайёргарлик даражаси билан ҳам боғлиқдир. Дарҳақиқат, мазкур масалаларни ҳал этиш республикаimizдаги мавжуд таълим тарбия тизимини тубдан ислоҳ қилиш, узлуксиз таълим тизимини шакллантириш орқали юксак маънавиятли шахсни шакллантириш мақсадини назарда тутати. Шундай экан, баркамол шахсни тарбиялаш, уни мутахассис сифатида шакллантириш, жамиятда муносиб касбий ижтимоий мавқега эга бўлишида олий таълим муассасаларининг ўрни беқиёс. Олий таълим муассасаларининг педагог мутахассислар тайёрлаш тизимининг ўзига хослигидан келиб чиқиб, тадқиқот доирасида қуйидаги педагогик психологик шарт-шароитларнинг таъминланиши бўлажак ўқитувчиларда акмеологик позитцияни шаклланиб боришига хизмат қилиши аниқланди:

- ахборотли-мазмунли шароит;
- технологик шароит;
- рефлексив шароит;
- ижтимоий муҳит;

Хулоса ўрнида шуни таъкидлаш лозимки олий таълим муассасаларида бўлажак ўқитувчиларни акмеологик позитцияларини шакллантириш орқали уларни ўқув жараёнидаги фаоллигини оширишда, танлаган касбига нисбатан масъулият ҳиссини

уйғотишга, жамиядаги турли ислохотларга ўз муносабатини билдира олишига ва энг асосийси ўз тараққиёти босқичида маълум ютуқларни қўлга кирита олиш имкониятига эга бўлишига асос бўлади.

References:

1. Миллий тикланишдан миллий юксалиш сари. Тошкент-2019. 117-бет.
2. Малла Очилов. Муаллим қалб меъмори. Тошкент 2001-йил. 91-бет.
3. Василя Каримова. Психология. Тошкент 2002 йил 156-бет.
4. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожатномаси .2020 й.
5. Бобаева, З. М. (2021). ФОРМИРОВАНИЕ ТОЛЕРАНТНОСТИ У ШКОЛЬНИКОВ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ЭТНОКУЛЬТУРЫ РАЗЛИЧНЫХ НАРОДОВ. In Диалог культур и толерантность общения (pp. 66-71).
6. Бобаева, З. М. (2023). Педагогические особенности логического мышления младших школьников и пути его развития в процессе обучения. *Экономика и социум*, (1-1 (104)), 183-191.
7. Бобаева, З. М. РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИДЕЙ В ЭПОХУ ВОЗРОЖДЕНИЯ ВОСТОКА Бобаева Зиёдахон Махамаджон кизи, магистрант.
8. Bobayeva, Z. M. Q. (2023). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining intellektual qobiliyatlarini rivojlantirish. *Science and Education*, 4(2), 973-977.